

REDACȚIUNEA,
Administrația și Tipografia
Brașov, piața mare nr. 30.
Scrisori nefrancate nu se
primesc.
Manuscriptele nu se retrimit.
INSERATE
se primesc la Administrație în
Brașov și la următoarele
BIROURI de ANUNȚURI:
In Viena: la M. Dukes Nachf.,
Nux Augenfeld & Emeric Les-
ner, Heinrich Schalek, A. Op-
pelik Nachf., Anton Oppelik.
In Budapesta la A. V. Gold-
berger, Ekstein Bernat, Iuliu
Leopold (VII Erzsébet-körút).
PRETUL INSERTIUNILOR: o se-
rie garnond pe o coloană 10
bani pentru o publicare. Pub-
licări mai dese după tarifa
și invocări. — **RECLAME** pe
pagina 3-a o serie 20 bani

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANUL LXVI.

Nr. 267.

Brașov, Luni-Marti 2 (15) Decembrie.

1903.

Manifestul koșuthiștilor.

Mult s'au cugetat, mult au întors'o pe o parte și pe alta independenții lui Kossuth, până ce au reușit a compune și a publica manifestul, cu care se adresază națiuniei maghiare în scop de a-și justifica înaintea ei atitudinea parlamentară și în special compromisul, ce l'au încheiat cu ministru-președinte Tisza, compromis ce de fapt a rămas până adăi încă numai pe hârtie.

Vom să vorbim ceva cu privire la actul acesta, care ilustrează aşa de bine situația naturală, în care au ajuns treburile interioare în Ungaria și în întreaga monarchie dualistă.

Asupra cetitorului, care cunoște împrejurările și scie cum în adevăr s'au petrecut luerurile, de când s'a inaugurat obstrucția în camera ungară de către koșuthiști, face o impresiune stranie nesinceritatea și neesactitatea faptelor ce se espun în manifestul partidului independent.

E evident, că la început obstrucția nici n'a urmărit tinta de a dobândi limba de comandă și de serviciu maghiară în armată, ci a intenționat numai a paraliza votarea ~~unor~~ contingentului recruiților. Manifestul nu ține sămă de acesta și vorbesce de îsprăvile grandioase ale independentiștilor, la cari aceștia înainte numai cu 7-8 luni nici că s'au gândit.

„Resultatele nenegabile“, despre cari vorbesce manifestul și sub cari înțelege concesiunile, ce s'au pus în vedere Maghiarilor în chestiunea militară în afară de limba de comandă, sunt și ele destul de însemnate, dărăcăstigarea lor nu este a se atribui atât luptei opoziției, care încă de astă-vară se legase față cu Khuen-Hédervary, că va abandona obstrucția, cât mai mult slabiciunei guvernelor dualiste și stărilor încâlcite din Austria.

Nu se poate dice de altă parte, că independentiștii vădend acăsta slabiciune nu ar fi înaintat cu îndrăsněla până a face din postulatul retragerii proiectelor militare un sir de postulate pentru deplina naționalisare său maghiară a părții armatei imperiale, ce aparține Ungariei.

E de tot mișcător a vedé cum Kossuth și soții conjură „națiunea“ de a le crede pe cuvânt, că nu ei sunt de vină, decă pentru acuma nu există posibilitatea de a introduce de fapt în armată limba de comandă maghiară.

Câtă abnegare din partea acestor șoviniști estremi de a se decide să mai aștepte până când după extinderea dreptului electoral, cum și-o doresc ei, vor fi în așa mare număr reprezentanți ca să poată, decă nu tocmai lă frânele guvernului, cel puțin să determine, să storcă chiar dela coroană acest postulat.

S'aștepte deci „națiunea“ până atunci, liniștită fiind, că prin rezultatele deja câștigate, independentiștii „au aședat nonă petri în fundamentalul clădirii statului național maghiar“. Vor îngriji ei ca lucrarea lor să nu rămâne neterminată.

Totuși n'ar trebui să trăească cu vederea grozavii din stânga, că de fapt manifestul lor privesc și se îndreptă numai la jumătatea populației regatului sf-lui Stefan! Si acăstea ar trebui să le fie un *memento*, ca să nu se prea îngâmfe și umfle!

Recruiții anului viitor. Ministrul de honvedi Nyiri a prezentat în ședința de Sâmbătă a dietei două proiecte de lege privitor la contingentul recruiților pe anul 1904 la armata comună și honvedime. Pentru armata comună și marina de răsboiu se cer 103,100 recruiți, din care pe Ungaria se vin 44,076, și pentru honvedime 12,500.

Manifestul independentiștilor. Partidul independent-kossuthist adresează către „națiune“ un manifest subscris de Francisc Kossuth, președinte, și Dr. Bela Mezőssy, raportor. În manifest se spune, că lupta pe care a început-o partidul să a dat în numele „națiunei“, însă nu s'a realizat speranța, că ea va avea efect și asupra partidului guvernamental. Sub presiunea raporturilor și evenimentelor, *adăi nu este cu puțină ca limba de comandă maghiară să fie introdusă în armată*. În astfel de împrejurări obstrucția nu mai avea scop. Este însă un amăgitor acela, care dice, că lupta n'a avut rezultate. Manifestul însăși apoi rezultatele:

In ordinul din Chlopy împăratul face cunoscut, că dreptul de a stabili limba de comandă a armatei este un drept ne-limitat al său, și a dispus, că *nici-odată nu va ceda, ci va lăsa neatins acest drept urmașilor săi*. Față cu acăsta ministrul-președinte al Ungariei a declarat în dietă, și dieta va enunța ca hotărîre, că isvorul tuturor drepturilor este în Ungaria *voința națiunei*, astfel *legislativei și complete dreptul de a stabili limba de comandă și de serviciu*. Prin acăsta s'a enunțat, că noi putem usa în orice moment de acest drept, atunci adevărat, când „națiunea“ va trimite în dietă astfel de deputați, cari vorbesc să traducă în faptă acest drept. Coroana, prin tacerea ei, a confirmat acăstea și însăși s'a grăbit a vindeca rana, ce s'a facut pe corpul națiunei.

Un alt succes al luptei este, că ofițerii supuși ungari vor fi readuși acasă din străinătate. Apoi, o mare parte din obiectele de învățăměnt în școalele militare se vor preda în limba maghiară. Prin acăsta am pus basele edificiului armatei maghiare. Aternă de la voință „națiunei“ încoronarea acestei opere. În scopul acesta am dobândit și largirea dreptului electoral, reducerea censului, votarea după comune și o nouă arondare a cercurilor electorale, ce ni-s'a garantat din partea guvernului. Afară de acestea, la cererea noastră, guvernul a făcut promisiuni obligătoare, că va face să se reducă dările și în locul sistemului de dare ac-

tual, să se introducă sisteme progresiv. Etă ce am dobândit prin lupta noastră.

Manifestul încheie dicănd, că partidul nu mai poate continua obstrucția, fiind că nu voia, că multe mii de omeni să fie săliți pe timpul erii a-și lăsa familiile în părăsire, din cauza, că nu se puteau face recrutările.

Manifestul a fost tipărit în numeroase exemplare și distribuit membrilor din provincie.

Un nou diar politic în Viena. Primim la redacție un anunț prin care se aduce le cunoștință, că în aceste timpuri de grea cumpăna „s'au concentrat o semă de cetăteni patriotică austriacă spre a înființa făță intitulată „Oesterreichisches Tagblatt Schwarz-Gelb“ pentru interes pan-austriace (grossösterreichisch), dinastice și poporale“. In programul făței se scrie între altele:

„Noi vrem, ca fiecarui popor și fiecarei țări să i-se dea dreptul! Vrem în sfîrșit, ca *chestiunea limbii* să fie rezolvată în Nordul și Sudul, în răsăritul și apusul monachiei, *pe baza dreptului și a legii, pe baza unei înțelegeri reciproce*; vrem însă să aducem și popoare la conștiință, că mantuirea imperiului și a națiunilor numai în *alipirea strinsă către Casa domnițore ereditară este a se căuta, că interesele popoarelor sunt unite cu interesele dinastiei și că nu există minciună mai mare, de cătă a propovădui popoarelor contrarul“.*

Grupare conservativă. Diarul „Magyar Szó“ — care de când cu venirea la cîrmă a contelui Tisza combată strănic pentru politica guvernului și contra așa numitei reacțiuni clericale, — publică în nr. dela 13 l. c. un articol în care vorbesce despre gruparea așa numiților conservativi maghiari. Clericalii — dice „M. Sz.“ — sub cari vrem să înțelegem pe cei din partidul poporului, pe ugroniști, pe anumite elemente din partidul kossuthist și pe apponyiști, s'au aliat în secret, ca să formeze un nou *partid conservativ*. Făță maghiară se întrăbă, că de ce s'ar forma par-

FOILETONUL „GAZ. TRANS.“

Herbet Spencer.

Am publicat și noi scirea despre mormântul filosofului englez Herbert Spencer. Reproducem acum, în traducere, articolul d-lui G. Davenay, fost cunoscut personal al repausatului filosof. Articolul s'a publicat întâi în numărul de la 9 Decembrie, al diarului „Figaro“ din Paris sub titlul: „Mort d'Herbert Spencer“. Autorul începe prin descrierea visitei, ce a făcut-o lui Spencer în Octombrie 1892, apoi continuă:

„Mi-am păstrat notele din conversația avută cu dênsul. Teorile anarchiste faceau furor. Fabricanții de bombe se sprigineau pe filosofia lui individualistă. Am spus acăsta. El protestă cu o energie indignată:

— Nu numai, că sunt adversar teoriilor *anarchiste*, dice el, dărăt așa de mult sunt adversari și teoriilor *socialiste* colectiviste. Nu trebuie, ca un popor să se ocrotescă constant sub aripile statului și

individii să lase libertatea și inițiativa lor în mâinile guvernelor.

„Eu prepar acum o carte, care va apărea în câteva luni. Titlul ei va fi „Principii de etică“. Etă ce scriu“.

Apoi îmi ceti și îmi dădu următoarea pagină:

„Un guvern la care se face neconvenient răcurs, se întorce repede la comunism și anarchie... Décă se vîră în capul poporului ideia, că datoria statului consistă numai în a-i permite cucerirea fericirei, dărăt și în a-i procura mijloacele pentru a-o obține, în creerii celor săraci — cu deosebire a celor mai puțin vrednicici — se nasce credința bine stabilită, că decă bunăstarea lor nu este multămitoare, la acăsta numai guvernul e de vină.

„Ce se întâmplă atunci? Înainte de tot se ivesce teoria reformelor, după cari fiecăruia trebuie să primescă o parte egală din productele muncei, diferențele de tratamente născute din diferențele de merită se fie suprimate, și etă comunismul.

„Să în sfîrșit, cei mai răi din toți, furioși că nu pot ajunge bunăstarea de

care visau, decid, că societatea trebuie să fie distrusă, pentru că devină mai bună, și afiră, că fiecare om poate să se facă stăpân pe lucrurile, cari îi plac și să „suprime“, cum dice Ravachol, pe aceia, cari îi stau încale.

„Asta va să dică întorcerea la luptă pentru existență, așa cum a fost altă dată între brute“.

Apoi îmi mai disă:

„Odiornă credeam fără rezervă în binefacerile instituțiunilor libere. Astăzi am convingerea, că nici o națiune nu merită libertatea... O tără, în care lucrătorii renunță la dreptul lor de a-și vinde după plac munca, nu este în posesiunea nici a ideilor, nici a sentimentelor indisponibile eserțuiului libertății“...

Spencer îmi exprimă apoi temerile sale, că nu-și va pută termina opera.

„Aș vîr să trăiesc numai atât, că să pot scrie cuvântul „fine“ pe opera mea. Dărăt mi-ar trebui încă 15 ani. Atâtă n'am să trăiesc... Am să încerc deci a-mi resuma sistemul“.

Mă simțiam culpabil de a răpi aces-

tui om estraordinar, acestui creer plin de lumină, care lumină se revîrsa din ochii și de pe fruntea lui, fie măcar o minută din viața-i prețiosă. Nu mai putu să sedea, mă sculai și plecai cu promisiunea, că îmi va scrie că mai curând, decă ne mai putem întîlni.

Peste câteva zile am primit următoarea scrisoare:

64, Avenue Road, N. W.
28 rd. Octombrie 1892.

Domnule,

Nu am mai eșit de Mercuri, băla nervosă de care sufer agravându-se prin scurta conversație, ce am avut cu d-vosră.

Se întelege de la sine, că nu pot să-mi mai agravez starea prin o nouă întîlnire.

Opiniunile, ce le-am exprimat înaintea d-vosră și pe cari avea libertatea a le publica, sunt pe scurt următoare:

1) Socialismul va triunfa inevitabil, cu totă opoziția, ce i-se face.

2) Stăpânirea socialismului va fi *desastrul cel mai mare*, ce s'a vîdut vîrodată în lume.

3) Stăpânirea socialistă mai curând.

„GAZETA“ ieșe în fiecare zi.

Abonamente pentru Austro-Ungaria:

Pe un an 24 cor., pe săptămână 6 cor.

N-rl de Duminecu 4 cor. pe an.

Pentru România și străinătate:

Pe un an 40 franci, pe săptămână 10 fr.

N-rl de Duminecu 8 fr. pe an.

Se prenumără la totă ofi-

ciale poștele din întră și din afara și la d-nii colectori.

Abonamente pentru Brașov:

Administrația, Piața mare,

Tergul Inului Nr. 30, etajul I.

I: Pe un an 20 cor., pe săptămână 5 cor.

Cu dusul în casă: Pe un an

24 cor., pe săptămână 12 cor.,

pe săptămână 10 bani. — Atât abona-

mentele cat și inserțiunile sunt să se plăti înainte.

tidul acesta, cu ce scop? și ce se conservă în Ungaria? Póte nobilimea maghiară, care din propria-i ușurință a ajuns la sapă de lemn? Póte clasa mijlocie, care nici nu s'a creat? Orí póte pe emigranții maghiari? Nu! Ci tendența acestei grupări ar fi, ca să pună Ungaria sub stăpânire clericală, adepă sub puterea lumescă a papei, a jesuitismului și reacțiunei. După „M. Sz.” clericalii ar mai umbla și cu gândul de a prinde în mrejile lor pe moștenitorul de tron Francis Ferdinand, viitorul rege maghiar, s. a.

Este interesant, că de o vreme încocă, mai ales de când „calvinul Tisza” e la cîrmă, dîarul din cestiune dîlnic publică articole agitatorice cu caracter confesional protestant, în cari apără guvernul față cu „reacțiunea”. Articolul de care vorbirăm mai sus, l'a scris din incidentul, că Francisc Kossuth a dîs în conferența de Vineri săra a partidului kossuthist, că tîrta trebuie luminată asupra scopurilor acunse de care e condusă obstrucția actuală clericală.

Mommsen despre Austria. D-l Whitman publică în „Contemporary Review” următoarele despre convorbirea ce a avut-o cu Mommsen: Mommsen a descris fîrte trist sîrtea Austriei. Bătălia de la Sadowa, a dîs el, va aduce ca urmare *Finis Austriae*. Puterile Austriei de la unirea ei cu Ungaria slabesc din ce în ce. Ea pare hotărâtă a deveni, ca și Turcia europenă, o unire de mici state, cari vor lupta necontentit între dînsele.

Cestiunea armatei

în Camera seniorilor austriaci.

În ședința de la 12 Dec. a Camerei seniorilor austriaci, președintul camerei prințul Windischgraetz și conducătorii tuturor grupărilor camerei, au adresat guvernului o interpelație asupra cestiuniei: *ce poziție ia guvernul în cestiunile ce privesc armata*. În interpelație se dice, că membrii camerei sunt cuprinși de adâncă îngrijire în fața scirilor ce le aduc diareele asupra tratărilor din Ungaria relative la armată, și cere deslușire de la guvern asupra reformelor ce le-a pus în vedere ministrul-president unguresc în dietă.

Interpelația pîrte 30 de iscălituri.

Ministrul-președinte Koerber răspunde, dicînd:

„Guvernul, cunoscînd părările camerei declară, că *ia poziție hotărîtă contra nisuințelor îndreptate spre modificarea unilaterală a legei pactului și tîne neschimbă la punctul său de vedere accentuat de la început*, după care modificarea legilor pactului se poate face numai printr'o comună înțelegere a ambelor părți și numai pe cale constituțională, fiind-că legile acestea, deși în ce privește forma sunt independente, totu-si ele constituie un raport contrahent, pe care se băsseză delegațiunile, precum și guvernele parlamente-

tare și comune, ca factori esențiali ai afacerilor comune. Cum că scopul fundamental al legilor pactului este *menținerea unității monarchiei*, reiese din acea decisiune referitoră la desbaterile din delegațiuni, după care, decă nu se poate ajunge la o înțelegere asupra aducerei unei hotărîri, are loc *votarea comună*. Acăstă votare comună este, după părerea mea o viie dovedă pentru corectitatea concepției noastre.

Trecînd la *cestiunea armatei* trebuie să declar, că nici în privința acăsta nu s'a schimbat opinia originală a guvernului, după care *comanda, conducerea și organizația internă a armatei este un drept exclusiv al Majestății Sale...*

Am fost informat despre toate dispozițiunile asupra cărora se discută acum, fără ca publicitatea să aibă cunoștință exactă despre conținutul lor, fiind-că ele în cea mai mare parte *nu sunt valide*. Valoarea lor nici n'po pot cumpăni acum, ci mărginimesc a declara, că *n'are să se schimbe bazele și tradiția, unitatea esternă și internă a armatei. Armata rîmâne ca și în trecut*, pîtrunsă de acel unic sentiment al datoriei sale, de a apără pănă la ultima picătură de sânge tronul și monarhia. Tot ce trebuie să se întîmple, va consta din dispoziții, cari nu vor contradice de loc raporturile date de drept public. Trebuie să resping ori-ce intenție de separație a armatei și trebuie să declar de *crimă contra monarchiei*. Separarea armatei nu se poate întîmpla, pănă când legile pactului sunt în vigore. *Nici un fel de aspirații naționale nu pot să ducă la o astfel de aventură*.

La propunerea contelui Thun se începe discuția asupra răspunsului ministrului-președinte. Cel dintâi ia cuvîntul prințul Windischgraetz, care ține un discurs important, asupra căruia vom reveni.

Pentru adăi notă, că discursul lui Koerber a produs erăși sânge rău la Budapestă, mai ales din cauza, că Koerber a dîs, că succesele dobîndite de Maghiari în cestiunea armatei n'au nici o valoare practică, sunt *lucruri neisprăvite*, și că Austriaci vor împiedeca punerea lor în practică.

Diareele maghiare atacă din nou și cu violență pe Koerber, și spun, că contele Tisza și va răspunde în ședința de adăi, Luni, a dietei.

Serbare militară în București în ziua de 28 Noemvrie.

Sâmbătă d. a. o delegație a foștilor și actualilor oficeri din arma geniuului a presentat M. S. Regelui un dar, reprezentând Colona Regelui Carol.

Acest dar trebuia să se prezinte la 8 Octombrie cu ocazia aniversării intrării triumfale a armatei române în București și a încheierii jubileului de 25 de ani de la răsboiul Independenței. Cum M. S. Regele în luna Octombrie se afla la Sinaia, s'a dispus din Inalt ordin, ca prezentarea darului să se facă la București în ziua de 28 Noemvrie.

Darul reprezentă o colonă în genul

colonei împăratului Traian din Forul Roman, la Roma.

Colona a fost executată de sculptorul Hegel și turnată în bronz la atelierul Barbedienne din Paris, este finală de 2.30 metri, având reprezentate pe ea în fașii sub formă de elice, 14 scene din răsboiul independentei.

Incepînd de jos în sus aceste scene reprezintă:

Primele lucrări de întărire de la Calafat. (În față se vede oficeri de geniu, cari studiază planuri, în fund soldați, cari lucrează la întărirea); prima lovitură de tun de la Calafat; trecerea Dunărei la Corabia. (M. S. Regele având alături pe I. C. Brătianu, primesce defilarea trupelor. În fund se vede trecerea trupelor pe pod, er trupele de pontonieri formând garda podului); primirea Regelui de către populația din Bulgaria; primul asalt al redutei Grivița; lucrările de sape și mine de la Grivița; atacul bateriilor turcescă; Regele și Osman-pașa; întrarea trupelor în Vidin; îngrijirea rănitilor de către M. S. Regina; întrarea triumfală a armatei române în București. (În fund se vede Regina, etc.); încoronarea Apoteosă. Geniul arătând Regelui lucrările mari de artă executate sub Domnia sa; o crangă de lauri se vede în depărtare, ca simbol al fructelor culese în urma atâtălor lucrări executate sub domnia M. S. Regelui.

De-asupra Colonei se află statueta M. S. Regelui, reprezentându-l în picioare îmbrăcat cu mantaua în tinută de campanie.

Statueta este purtată de 4 lei, cari la rîndul lor sunt aşeați la partea superioară a coloniei, unde stă scris: Grivița-Opanez-Vidin-Plevna.

Delegația era compusă din comitetul de inițiativă și de geniu, precum și din diferiți delegați ai regimentelor de geniu, serviciilor de geniu și ai diverselor servicii, precum și ai oficerilor din alte arme ce au apartinut armei geniuului.

D-l general Crăiniceanu ca președinte al comitetului de inițiativă și a celui de geniu, a tinut următoarea enunțare în numele delegației:

Majestate, în ziua de 8 Octombrie, anul acesta, s'au împlinit 25 de ani de la întrarea triumfală a Majestății Vîstre în capitala țării și s'a încheiat jubileul de 25 de ani al răsboiului nostru glorios.

Drept aniversarea acestei dilei și pentru încheierea jubileului de 25 de ani, oficerii corpului de geniu, reprezentați prin oficerii de față, au deosebita onoare de a se prezenta spre a oferi Majestății Vîstre un dar, în amintirea răsboiului și în semn de profunda lor recunoștință și admirăriune pentru faptele glorioase ce Majestatea Vîstră a îndeplinit pe câmpii Bulgariei.

In cursul anului jubilar, care a fost o serbare pentru țără și pentru armată, Majestatea Vîstră a primit mari și frumoase daruri.

Oficerii corpului de geniu, cari vin

cei din urmă, cu ce dar pot veni ei înaintea Majestății Vîstre, și ce poate reprezenta el?

Oficerii și soldații de geniu n'au nicio rol și fericirea celorlalte trupe, de a ataca pe vrăsmaș în masă și de a muri în masă, atrăgînd astfel gloria asupra individualității armei lor, său chiar a unităților lor. Ei mor răspîndiți și aproape izolați în fruntea colonelor de atac, acoperiți în explozia obuselor și a explozivelor, ori cedeză lucrările lor celorlalte trupe cari se folosesc de dînsele și combat.

De aceea și în darul lor, oficerii corporului de geniu nu au reprezentat numai opera lor proprie, precum întăririle de la Calafat, podul de peste Dunăre, apropierile de la Grivița, investirea Plevnei, Răhovei, Belogradjicului, Vidinului, etc., derău turnat în bronz întrăga operă a armatei, întregul răsboiu de acum 25 de ani, care este opera mărăță a Majestății Vîstre.

Sub ce formă însă s'a turnat acest bronz?

Sunt acum 18 vîcuri de când împăratul roman Traian a trecut Dunărea cu legiuinile sale, a băut și a nimicit pe Daci, a colonizat Dacia și a sădit pe pămîntul acesta *poporul român*.

Pentru immortalizarea victoriilor lui Traian și spre glorificarea numelui lui, poporul roman i-a ridicat la Roma, în vestitul for roman, *măreța columnă a lui Traian*, pe care se desfășură răsboiele contra Dacilor.

In curs de 18 vîcuri, poporul de la Dunăre a avut să se lupte cu toate vijele trecutului; s'a înălțat și a cădut și erăși s'a ridicat și a cădut, copleșit de troianele barbare.

Déca împăratul Traian este săditorul și întemeitorul națiunii române, déca urmări și Marii Voievodii români, au scutit să scape națiunea română de peire, regele Carol este *Intemeitorul statului român independent*.

Precum Traian a plantat glorios în valea Dunărei aquilele romane, tot în valea Dunării și Regele Carol a arborat glozile aquile române și a botezat cu sânge de eroi armata noastră modernă.

De aceea, pe modelul columnei lui Traian, oficerii corporului de geniu au eșsurat răsboiu de independentă, și acolo sus stă falnic *Regele Carol I, Invincitorul de la Plevna*.

Prin delegația de față, actualii oficeri de geniu, precum și foștii oficeri în acest corp, atât cei în activitate, cât și cei deja retrăi, răgă respectuoși pe Majestatea Vîstră să binevoiescă a primă acăstă columnă pentru ziua de 8 Octombrie, împreună cu urarea fierbinte, ca Majestatea Vîstră să trăiescă și să ajungă jubileul de 50 de ani al răsboiului, spre felicitarea României și asigurarea gloriilor viitoră a armatei române.

Să trăiți Majestate!

Să trăiescă Majestatea Sa Regina!

Să trăiescă A.A. LL. RR. principale Ferdinand și principesa Maria, împreună cu Augustii Lor Vlăstară!

Să trăiescă Dinastia!

*

Etă în resumat enunțarea pe care M. S. Regele a rostit-o ca răspuns la discursul d-lui general Crăiniceanu:

„Sunt adînc mișcat și mulțumesc cu plăcere pentru darul ce oficerii corpului

ori mai tîrdiu se va sfîrși prin un despotism militar.

Primiti etc.

Herbet Spencer.

* * *

Spencer a murit eră dim. în Brighton. Se născuse în Derby la 27 Aprilie 1820.

Tatăl său, un învățător, și unchiul său fi făcură educaționea. La etatea de 17 ani obtînîn un brevet de ingeră civil și întră în compania căilor ferate Londra-Birmingham. În órele libere se îndeletnicea cu științele naturale și sociologia. La 26 ani devine sub-director al unei reviste economice, în care apără limberalismul, politica radicalilor utilitari.

La 1850 el publică *Statistică socială*. La 1855 *Principiile de psichologie*. La 1860 Herbert Spencer își publică programul *Sistemului său de filosofie sintetică*, desvoltare care îi-a dedicat totă viața. Acest program a fost desvoltat în următoarele opere: *Prințele principii* (1862), *Principii de biologie* (1864), *Principii de psichologie* (1872), *Principii de sociologie* (1876), *Instițiuni politice* (1881) etc.

Cărțile despre: *Justiție, Binefacerea, Progresul, Individual contra Statului, Basesele moralei evoluționiste* și în sfîrșit *Faptele și comentarele*, pe care din urmă o consideră ca testamentul său, datéză din ultimii 12 ani.

Spencer a fost biologist, psicholog, sociolog, istoric și pedagog, dîr a fost și Englez, Englez de rassă și de spirit. În mare parte lui i-se atribue emanciparea psichologiei, care d'acuma înainte devine știință. Unul dintre cei dintâi, el aplică la cercetările psichologice procedeul scientific, adepă studiul minutios și desinteresat al faptelor. Pentru dînsul principiile cunoștinței nu sunt înăscute în spiritul nostru. Idea se nasce, se dezvoltă în individ, ca și în rassă, cu alte cuvinte: aplicația teoriilor transformismului darvinian la evoluționea cugetului, sentimentului și a voinei. Din teoriile sale s'a născut o școală de *psico-fisiologie*, cari deși separăți de dînsul în unele detaluri, totu-si ele doctrinei lui. Așa Bain, James Shelly în Anglia, William James și Baldwin în America, Höfding în Da-

nemarcă, Ribot, Tarde, Lebon în Franță. Biologist și fisiolog, Spencer consideră societatea ca un organism viu. Ca oră ce ființă viuă, ea se naște dintr'un german, crește și se dezvoltă. Progresiv î-se diferențiază părțile. Intocmai cum se formează și dezvoltă organele în corp, așa se formează clasele în societate, clase, ale căror funcțiuni se diferențiază în urmă prin împărțirea muncei. Ca și corporile vii, Societatea își are aparatele produtice însărcinate cu întreținerea organismului întreg. Aceștia sunt muncitorii Ea își are aparatul regulator: guvernul, care ține locul sistemului nervos la animal. Ea își are aparatele de distribuție, cari duc alimentele în corpul social, ca și în corpul animal. Această împărțire a muncei, acăstă specializație a funcțiunilor are drept rezultat, dependență părților. De aici necesitatea cooperării în același timp cu individualismul. Limita evoluției nu se ajunge după Spencer decât în acăstă cooperătură, posibilă numai în timp de pace.

Cooperătură acăstă însă nu trebuie

forțată. Apostol al individualismului, Spencer luptă în cartea sa *Individual contra Statului* împotriva a tot, ce ar putea restrînge libertatea individuală. Pentru dînsul oră ce socialism implică sclavie și prin urmare, regresiune. Filosofia lui Spencer se resumă în descoperirea unei base scientifice pentru principiile binelui și răului și prin urmare pentru fericirea omenescă, unde interesul personal și caritatea își au parte în. Etă teoria cea mare materialistă: *Nevoia de primă vieță, placerea o augmenteză*. Su prima causele antagonismului între oameni, adăgați binefacerea justiției și veți ajuța, dice Spencer, la conciliarea instincțelor egoiste și altruiste. Așa se formulă societatea viitoră.

Teorie contestabilă și astăzi fără contestată de către adversarii legii progresului!

Herbert Spencer murî într-o seninătate admirabilă. Întrânsul să stins unul dintre crerii cei mai puternici și mai originali ai secolului XIX.

0....

geniu Mi-ai oferit, însă ceea-ce pre-
desc mai mult decât ori și ce, este dra-
ostea armatei Mele, pe care Mă sprijin
pe o stâncă. Sub Domnia Mea corpul
geniu a fost o armă de elită și lucră-
de ce le-a esecutat în timp de pace
întotată de distinse, ca și cele din
camp de răsboiu. Podul de peste Dunăre
la Corabia și lucrările din jurul Plev-
nei, ca și fortificațiile Bucuresciului și
întările Siretului, vor rămâne înscrise în
malele armatei. Sunt mândru, că corpul
geniu a ales ca model columnă lui
Traian, care a răsădit pe malurile dună-
ne virtuțile ostășesci ale poporului
roman.

„Vă mulțumesc încă odată pentru
vințele bine simțite ce-Mi adresați.“

Cu ocazia serbarei militare de la
Sat, d-l general Crăiniceanu a oferit M.
Regelui și un frumos album cu foto-
afisele tuturor ofițerilor, cări făceau parte
în delegație. Statueta M. S. Regelui, va
reprodusă în 2000 exemplare, spre a fi
rândită în teră. Colona întrégă va fi es-

SCIRILE DILEI

— 1 Decembrie 19

Fișpanii. „*Budapesti Közlöny*“ publică următoarele schimbări și numiri de fișpani: Fișpanul comitatului Brașov, d- conte Stefan Lazar, este permuatat și numit la Târgul Mureșului (comit. Mureș Turda), deputatul Aurel Bartal e numit fișpan la Pojun. Pe fișpanli Puky din comit. Hajdu și pe Deesy Zoltan din Solnoc Dobêca, i-a concediat la „cerere proprie din serviciu.

Episcopul Radu — conte roman
Vicarul general episcopal de la Oradea mare Dr. Augustin Lauran face cunoscută printr'o circulară adresată clerului diecesei de Oradea, că cu ocazia petrecerii episcopului Dr. Demetru Radu în Roma, papul Piu X a numit pe P. S. Sa conte roman și vizitator la tronul pontificis. Episcopul

Radu a prezentat din acest incident raportul despre starea diecesei Lugoșului și a diecesei Orădii-mari. — P. S. Sa D.
Radu se va reîntorce la reședința sa în
25 Decembrie st. n.

Parastas pentru Dr. I. Rațiu. Duminică în 6 Decembrie n. s'a oficiat în biserica română gr. cat. din Sibiu un parastas pentru odihna sufletului președintelui partidului național Dr. Ioan Rațiu. Cu ocazia aceasta s-au depus pe mormântul defunctului 3 cununi frumos

Un răsboiu între America și Germania pentru România. Standard Oil

& Comp." pune ultimatum firmelor germane Deutsche Bank și Disconto Gesellschaft. Prin reprezentantul ei în Europa, James Macdonald, cere ori să i-se vândă părții ce aceste firme au în România, ori să facă o înțelegere asupra quantumului căreia va avea de furnisat Standard Oil Germaniei. Acuma furnizează 80% și se vedea dând îndărăt. Dacă nu se va face înțelegere va începe răsboiul de exterminare. Standard Oil va inunda Germania cu petroli ieftini pentru a-și ruina concurenții.

Pentru masa studenților români din Brașov au intrat pe lista de colect nr. 16, încredințată elevului de clasă VII gimn. primit la masa studenților Nicolae Oprean din Poiana Sibiului: De la I 1 Oprean 2 cor., I. N. Bâja 1 cor., Ioan Dobrotă 2 cor., Ilie Oprean 1 cor., I. Branga 1 cor., I. Vlad 1 cor., G. Voniță

1 cor., Maria I. Dobrote 1 cor., Romu
Vraciū inv. 2 cor., Elena Vlad 1 cor., Ilie
Dobrotă 2 cor., Nic. Ţerb 1 cor., Aro
Şerb 1 cor., I. Bozdog 1 cor. Adam Mic
2 cor. Nic. Dobrotă 1 cor. I. Sarachie
cor. I. Creangă 1 cor. G. Bărbat 1 cor.
Ilie Moga 1 cor. Dumitru Șufană 1 cor.
Ar. Ţerb 50 bană, Nic. Banu 50 bană, Ni
Simion 50 bană, I. Toma 50 bană. C
totul 28 corone. Primescă generoșii dona
tori cele mai căldurose mulțămîte. — D
recțiunea școlelor medii gr. or. române.

Proces contra revoluționarilor din Rusia. Dilelele acestea s'a judecat la tribunalul din Odessa, procesul intentat unui număr de revoluționari, în fruntea căror era Leo Goldmann și 6 tovarăși evre

între cari și o fată. Aceștia fîntemeiaseră o fôie intitulată „Schintea“ prin care propagau principii revoluționare, cu scop de a înlătura dinastia și a returna guvernul. Ei căutau a-și respândi fôia mai ale printre studenți, lucrătorii industriași și poporul agricol. Inculpații cari la proces s-au purtat forte provocator, au fost osin diți la deportație în Siberia și muncă silnică pe viétă în minele de-acolo.

Dramă familiară. Diarului „M-g“ i-se

Spitalul civil din Brașov. În lună Noemvrie au fost primiți 125 bărbați și 61 femei, la olaltă 186, cără împreună cu cei 112 rămași din Octombrie fac suma de 298 (din cără 91 femei.) S-au vindecat 157. S-au îndreptat 3. Nevindecați: 3. Decedați: 10. Rămân în spital 125 (84 b. 41 f.) Dintre cei decedați: 1 a murit de tuberculosă pulmonară, 2 pneumonie, 1 boala de inimă, 1 meningită tuberculosă, 2 scarlatină, 1 delirium tremens, 2 de mărasm senil. În Noemvrie s'a făcut 69 operații, între cără 7 ortopedice. Din acestea: 42 cu chloroformnarcose, 18 fără anestesiare, 8 anestesiare sistemi Schleich și 1 anestesiare-cocain. Ordinațiunile la ambulanța săracilor au fost în număr de 540.

Reprezentăție din basme. Mercuri, în 16 Decembrie, se va da în casa cea nouă de concerte (Redută) o reprezentăție din basme. Se va reprezenta „*Sneewittchen*” basm de farmece în 5 acte de Karl Kunst. Studiarea condusă de d-sóra Ida Kunst. La reprezentăție participă 40 de dame tinere și copii. Intre acte hora florilor și dansul zinelor. Bilete se vând înainte în cancelaria teatrului din curtea Redutei de la 9—12 a. m. și 3—5 p. m. Prețurile sunt considerabil reduse. Începutul la $7\frac{1}{2}$. Aranjatorii speră, că publicul iubitor de artă din Brașov le va da tot sprințul.

Poema din povestii „Es war ein mal“ ce s'a reprezentat Sâmbătă și Dumineca sera în favorul reunuiunilor femeilor săsesci a întrunit în ambe seri un public forte numeros. Reprezentățiunea s'a compus din 5 tablouri vivante, luate din povestii, acompaniate de coruri și soluri frumușele precum și de-o declamațiune care completa și descria istoricul tablourilor.

Efectul tablourilor a fost, grație costumelor și grupărilor frumos precum și a întregului aranjament fără succes.

Corurile, mai puțin reușite la prima reprezentațiune s-au purtat aseră mai brav, solurile încă sunt de lăudat. D-ra Hiemesch a jucat perfect pe bunica în mijlocul nepoților, d-ra Hackmüller s-a distins asemenea și ca joc de scenă. Adorableabilă a fost d-ra Sikesch ca „zină“ „E war ein mal“ și cu multă grație a făcut d-na Bulhardt pe „Dornröschen“. D-Hermann Zell a declamat c' o dicțiune frumosă versurile ce însotiau tablourile.

Dintre costume s'au distins mai multe ale roselor și a porumbeilor care după-cum aflăm au fost desemnate de d-
Haus Bulhardt.

Multă laudă i-se cuvine și d-nei și d-lui Reimisch cări au condus partea muzicală. Reprezentarea se va repeta a treia oară Duminecă după amiași cu prețurile reduse la jumătate.

Convocare

Reuniunea femeilor române greco-catolice din Făgăraș și jur fișă va fi în adunarea generală ordinară din acest an în 4 Ianuarie 1904 la 2 ore după amiaza în casele președintei, la care se invită cîtă stima membrele reuniuniei.

Făgăras, 13 Dec. 1903

*Zinca Roman,
președintă* *Ioan Cintea,
notar.*

MULTIMEDIA

Budapesta, 14 Decembrie. Francisc Kossuth a ținut eră o dare de sămă alegătorilor săi din Czegléd. Kossuth a accentuat necesitatea independenței absolute a Ungariei dacă Austria. Până nu se va face asta, în tot-déuna va fi espusă Ungaria atacurilor, cum a fost cel mai recent din camera seniorilor din H.

Viena.
Kiew, 13 Decembrie. Disordinile studenților continuă. Poliția și cazații mențin ordinea înaintea universității. Conferențele școlei politehnice au fost suspendate pentru două zile.

Proprietar: Dr. Aurel Mureşianu

FILIALA G. FOITH, Tîrgul Pómelor 18, lângă Eremia

Din cauza desfacerei totale a Filialei mele, vînd cu prețuri ieftine, scădute, chiar și sub prețul cumpărare, toate mărfurile și tot assortimentul de rufe de tricot bumbac și lână, pentru dame și băieți, tot soiul de ciorapi, mănuși, bumbac de impletit și croșetat, dantele de ată, frumose, fuste, lingerie și cravate frumosse.

Prăvălia este de închiriat de la 1 Ianuarie 1904,

3 - 10.1184

Cu tătă stima

GEORG FOITH.

Cursul la bursa din Viena.

Din 12 Decemb. n. 1903.

Renta ung. de aur 4%	119.-
Renta de corone ung. 4%	99.20
Impr. căil. fer. ung. în aur 3½%	91.45
Impr. căil. fer. ung. în argint 4%	98.40
Oblig. căil. fer. ung. de ost I. emis.	95.40
Bonuri rurale croate-slavone	98.-
Impr. ung. cu premii	209.-
Losuri pentru reg. Tisei și Seghedin	165.-
Renta de hârtie austriacă	100.80
Renta de argint austriacă	106.60
Renta de aur austriacă	120.65
Rente de corone austriacă 4%	100.80
Bonuri rurale ungare 3½%	93.25
Losuri din 1860	156.15
Actii de ale Băncii austro-ungară	16.20
Actii de ale Băncii ung. de credit	775.50
Actii de ale Băncii austriacă de credit	688.50
Napoleondor	19.07
Mărți imperiale germane	117.15
London vista	239.57½
Paris vista	95.15
Note italiene	95.30

Cursul pieței Brașov.

Din 13 Nov. n. 1903.

Bancnot rom. Cump.	18.90	Vînd.	19.94
Argint roman.	18.80	"	18.90
Napoleondor	19.04	"	19.10
Galben	11.20	"	11.30
Ruble Rusesci	2.53	"	2.54
Mărți germane	117.-	"	118.20
Lire turcesci	21.58	"	21.60
Seris fone. Albina 5%	101.-	"	101.25

Nr. 8696—1903.

PUBLICAȚIUNE

referitor la prezentarea fasiunilor de la dările următoare:

- a) Darea de câștig cl. III și IV
- b) Darea după interese dela capitate.
- c) Darea după rente.
- d) Fasiunile despre datorii.
- e) Darea după venitul de case.
- f) Fasiunile despre casele nou libere de dare.
- g) Fasiunile pentru ținerea de câni.

A) Referitor la darea de câștig cl. III.

Pentru a se putea socoti și prescrie darea de câștig cl. III pe anul 1904, provocăm pe tot omul, care a început în decursul anului 1903 să afacă său vre-o întreprindere susținută de către, să și ia în primire, dela oficiul de dare orășenesc, formularul de fasonat darea de câștig cl. III, să le umple după cum e prescris și până la 31 Ian. 1904 să le și predea la perceptoratul orășenesc.

B) Referitor la darea de câștig cl. IV.

Tot omul, care e obligat să plătească darea de câștig clasa IV, anume: cei cărăi, ca ofițeri și subofițeri au salar permanent, pensiune, rente de la comune, biserică și societăți, asemenea conducerii de afaceri, administratorii, contabilii, cassierii și alții, cărăi trag pe lună un venit mai mare de 80 corone —

sunt provocăți prin acesta să luă în privire de la perceptoratul orășenesc formularul pentru fasonarea cărăi cl. IV, a le umple după cum e prescris și a le preda la numitul perceptorat până la 31 Ianuarie 1904.

C) Referitor la darea după cametele capitalelor și după rente.

Tot omul, care trage interesele după capitalele elocate, pentru a se putea pune dare pe interesele ce le trage, are să și ridice numai de cât formularul pentru fasonarea de interese, formularul să le umple după cum e prescris și astfel pregătit să le predea la perceptoratul orășenesc până la 31 Ian. 1904.

Tot asemenea au să purce să aicele persoane, cărăi trăiesc din rente precum și proprietarii de mără și de piue, cărăi nu exploatază ei însăși morile și piuele lor, ci le dau în arendă, aceștia au să și fassioneze suma cu care să au dat în arendă morile și piuele.

D) Referitor la darea de case după casele nou libere de dare.

Proprietarii de case, cărăi să au ridicat vre-o casă nouă în decursul anului 1903, sunt provocăți să luă în primire de la perceptoratul orășenesc, călele corespondente pentru fasonare, a-le umple, în rubrica a 7-a a pune și partidele a le subscrive și astfel să le predea la perceptorat până la 31 Dec. 1903.

E) Referitor la fasonarea datorilor.

Proprietarii de case și de pământuri, a căror realitate sunt impovărate cu datorii, au să și ia în primire numai de cât de la perceptoratul orășenesc formularul corespondent, să le umple în modul precis și cel mult până la 31 Ianuarie 1904 să le predea la perceptoratul numit primind adeverință despre predare.

După 31 Ian. 1904 încă se pot prezenta aceste fasiuni, să fie numai până la 15 Februarie și numai în scris, arătând, că întârzierea a fost cauzată printr-o întemplantă nedelăturabilă.

F) Referitor la darea de câni.

Tot omul, care ține câni, este provocat să anunțe până la 15 Ianuarie 1904, ori ce câne, care-l are la casă și care e mai bătrân de căt 3 luni de căile. Anunțarea se face pe foile de anunț, cărăi le ia în primire de la perceptoratul orășenesc.

Proprietarilor de câni li se dă de scris, că de-o dată cu anunțarea au să și cumpere pentru câni și marcele de câni; aceste mărți le pot căpăta deja în 2 Ianuarie 1904 și de aci în colo.

Foile pentru anunțarea cânilor sunt să se prezinte oficialului de dare Willib. Niemands — înainte de a cumpăra marca — pentru ca să socotească și să prescrie darea.

Brașov, în 23 Nov. 1903.

Magistratul orășenesc.

TIPOGRAFIA

A. Mureșianu

Brașov, Tîrgul Înului Nr. 30.

Acest stabiliment este provădut cu cele mai bune mijloce tehnice și fiind bine asortat cu tot felul de caractere de litere din cele mai moderne este pus în poziție de a putea executa orice comande cu promptitudine și acurateță, precum:

IMPRIMATE ARTISTICE ÎN AUR, ARGINT ȘI COLORI.

CĂRȚI DE SCIINȚĂ, LITERATURĂ ȘI DIDACTICE

STATUTE.

FOI PERIODICE.

BILETE DE VISITĂ DIFERITE FORMATE.

PROGRAME ELEGANTE.

BILETE DE LOGODNA ȘI DE NUNȚĂ DUPĂ DORINȚĂ ȘI ÎN COLORI.

ANUNȚURI.

Comandele eventuale se primesc în bioul tipografiei, Brașov Tîrgul Înului Nr. 30, în giul, îndărăpt în curte. — Prețurile moderate. — Comandele din afară rugă să le adresa la

Tipografia A. MUREȘIANU, Brașov.

Abonamente la "Gazeta Transilvaniei"

se pot face ori și când pe timp mai îndelungat sau lunare.

„Gazeta Transilvaniei” cu numărul à 10 fil. se vinde la librăria Nic. I. Ciurcu la Eremias Nepoții.

Plecarea și sosirea trenurilor de stat reg. și în Brașov. Valabil din 1 Octombrie st. n. 1903.

Plecarea trenurilor din Brașov.

Dela Brașov la Budapesta:

- I. Trenul mixt la ora 5.20 min. dimin.
- II. Tr. accel. (peste Clușiu) la 6.245 m. p. m.
- III. Trenul de pers. la ora 8.13 min. séra.
- IV. Tr. accel. p. Arad la orele 10.26 m. séra.

Dela Brașov la București:

- I. Trenul de persoane la ora 3.55 m. dim.
- II. Trenul mixt la orele 11.40 m. a. m.
- III. Trenul accel. la ora 2.19 min. p. m. (ce vine pe la Clușiu).
- IV. Tren mixt la orele 6.50 séra.* (* Circula numai pâna în Predeal)

Dela Brașov la Kezdi-Oșorhei și Ciuc-Ghimes:

- I. Trenul de pers. la ora 5.25 min. dim.*
- II. Trenul mixt la ora 8.45 min. a. m.* (* au legătură până la Ciuc-Gyimes).
- III. Trenul de per. la ora 2.50 m. p. m. (are legătură cu Ciuc-Szereda).

Dela Brașov la Zărnești (gara Bartolomeu)

- I. Trenul mixt la ora 9.2 min. a. m.
- II. Trenul mixt la ora 5.25 min. p. m.

Sosirea trenurilor în Brașov:

- I. Tren acc. p. Arad la orele 5.07 m. dim.
- II. Trenul de persoane la ora 7.50 dim.
- III. Tr. accel. peste Clușiu la 6.29 m. p. m.
- IV. Tren mixt la ora 9.27 min. séra.

Dela București la Brașov:

- I. Trenul acc. la ora 2.18 min. p. m.
- II. Trenul mixt la ora 9.18 min. séra.
- III. Trenul pers., la ora 5. — m. p. m.
- IV. Tren. de pers. la ora 7.41 min. dim. (care circula numai dela Predeal).

Dela Kezdi-Oșorhei și Ciuc-Ghimes la Brașov:

- I. Trenul de persoane la ora 8.25 m. (are legătură cu Ciuc-Szereda).
- II. Trenul de pers. la ora 1.59 m. p. m. (are legătură cu Ciuc-Gyimes).
- III. Trenul mixt, la ora 6.10 m. séra.*
- IV. Tren. de pers. la orele 10.01 m. séra. (* au legătură dela Tușnad.)

Dela Zărnești la Brașov (gar. Bartolomeu)

- I. Trenul mixt la ora 7.02 min. dim.
- II. Trenul mixt la ora 1.07 min. p. m.